05 2002

Globalni protesti, lokalni prostor

Marion Hamm

Prijevod: Boris Buden

Pogledamo li aktivisticki videomaterijal od Seattlea preko Praga do Göteborga i Salzburga (ovogodisnja *Diagonale* u Grazu pruzila nam je priliku za to), vidjet cemo uvijek iste slike: gomilu kako plese u ruzicastim i srebrnim kostimima , likove u crnim odorama kako stupaju iza ironicno-marcijalne *Infernal Noise Brigade*, mladolika lica u suncem obasjanoj koloni demonstranata, sarene transparente. A zatim obrat - na scenu stupaju robocopi, kontejneri za smece pretvaraju se u barikade, batinasko orgijanje. Tek rijetko promatracica ili promatrac zadobija uvid u pripreme koje su prethodile tim velikim protestima, bilo na mjestu njihova odrzavanja, bilo na razlicitim scenama u drugim gradovima Evrope. Tako nastaje dojam postojanja nekog "pokreta", cije se izrazajne forme, neovisno o specificnoj socijalnoj strukturi njegova podrijetla izmedju sjeverne Amerika i juzne Spanjolske, stapaju u jednu jedinstvenu kulturu protesta - jednu formu koja se moze bez razlike primijeniti na scenariju sjevernoamerickog Seattlea, stare srednjoevropske metropole Praga odnosno juznoevropske Djenove. Je li tu rijec o izrazajnoj formi globaliziranog aktivizma u globaliziranom svijetu, izrazajnoj formi jednog nomadskog pokreta kojemu vise nije neophodna vezanost za realne drustvene lokacije?

Taj protok stalno istih slika zavarava. Na primjeru jedne akcione forme, "Reclaim the Streets", koja se pojavila pocetkom devedesetih u Londonu, moguce je pokazati kako je taktika koja se danas s uspjehom primijenjuje u citavom svijetu izvorno bila usko povezana s konkretnim lokalnim prilikama.

Posvuda primjenjivi temeljni koncept *Reclaim the Streets-Party* sasvim je jednostavan: vremenski ograniceno prisvajanje javnog prostora uz pomoc ljudskih tijela, kreativnosti i glazbe - akcija koja je odvec dobrodusna i vesela, a da bi policija bez zadrske mogla opkoliti i rastjerati njezine sudionike, no istodobno, kao ometanje automobilskog prometa i potrosacke svakidasnjice, dovoljno djelotvorna a da bi se, kao na primjer berlinska *Love Parade*, mogla jednostavno uvrstiti u niz kulturnih dogadjaja koji obiljezavaju takozvano drustvo zabave.

U Londonu su slogan "Reclaim the Streets" i s njim povezana kritika automobilskog prometa nasli svoje mjesto u gustom tkivu subkulturnih, folkloristickih, politickih i ekonomskih konotacija kao i u takozvanoj kulturi svakidasnjice.

Od ekoloskog protesta protiv izgradnje cesta do automobila kao simbola urbane nametljivosti

Pocetkom devedesetih u Engleskoj je zapocelo provodjenje opseznog programa izgradnje cesta - a time i podizanje protestnih kampova po provinciji, dakle pokretanje akcija cija je forme promatracima sa strane ponekad izgledala veoma neobicno: aktivisti se najednom pojave, podignu kolibu u krosnji drvaeta, postave zahtjev za svojim "Squatter's Rights", potkopaju tunel ispod gradilista, lancem se privezu za betonske blokove i cekaju da ih odvezu i odvedu. [1] ti kampovi su u najboljem slucaju mogli tek

usporiti izgradnju cesta, a njihov uspjeh cesto je mjeren financijskom stetom koju su prouzrokovali, dakle troskovima odvodjenja i ciscenja, ostecenih strojeva ili "oslobodjenog" gradjevnog materijalom. Trajniji karakter njihov je ucinak imao u eksperimantalnom smislu, u pokusaju solidarnog kolektivnog zivota i djelovana izvan takozvanog "Rat Race", stalnog lova za novcem nuznim za prezivljavanje u velikom gradu. S kreativnim zaposjedanjem gradilista (u medjuvremenu otvorene) prilazne ceste auoputu M11, koja je prolazila kroz srediste jednog stambenog kvarta na sjeveroistoku Londona, godine 1993., protest se sa seoskog podrucja preselio u grad.

Time se pored ekoloske u prvom planu pojavila i socijelna motivacija. Stapanjem umjetnicke djelatnosti, tijela i medijske tehnike sacici aktivistikinja i aktivista uspjelo je da nekoliko mjeseci odrzavaju trajni performans u neprekidno zaposjednutoj Claremont Road. Instalirani su umjetnicki predmeti koji su po potrebi pretvarani u barikade. Sofe, stolice odnosno ono sto se obicno nalazilo u dnevnim sobama iznijeto je iz privatnog interijera na javnost ulice. Cak i u trenutku nemilosrdne policijske intervencije u novembru 1994., akcionistima koji su zauzeli ulicu uspjelo je simbolicki odnijeti pobjedu: 1300 za borbu protiv demonstranata tesko opremljenih policajaca plesalo je na sceni njihova teatra, sto je drzavu kostalo dva milijuna funti. Jedan aktivist je to objasnio ovako: "Svo vrijeme smo znali da ce sve jednoga dana zavrsiti u rusevinama. Ta svijest o prolaznosti dala nam je izvanrednu snagu - bilo je naprosto moguce da budes porazen! - snagu dakle, da tu temporalnu
autonomnu zonu negdje drugdje ponovo uspostavimo. [2]

Zapravo je akciji "Reclaim the Streets" uspjelo formu protesta protiv izgradnje cesta na seoskim podrucjima prilagoditi prilikama zivota u metropoli, protest protiv unistavanja okolisa izgradnjom

cesta povezati s iskustvima londonske svakidasnjice i tako ga preobraziti u protest protiv "automobila" kao simbola kapitalisticke dresure urbanog zivota. Londonska ekonomija ovisi o tome da su ljudi primorani pomiriti se sa satima dugom voznjom automobilom do radnog mjesta - i time s masivnim ogranicenjem kvalitete svojega zivota. [3] Prosjecna brzina prometa otprilike je na razini s konca 19. stoljeca, slavni *Rush Hour* pretvorio se u permanentno stanje, a javni gradski promet je usprkos naporima gradonacelnika Kena Livingstonea preskup i zastario. To je pozadina na kojoj je aktivistima uspjelo motivaciju neprijavljenih gradskih tuluma pribliziti gradjanskim medijima i uciniti plauzibilnom sirokoj javnosti.

Free Parties

Reclaim the Streets-Parties u Londonu koristili su slicnu koreografiju kao i *Free Parties* [4] raverskih zajednica kasnih osamdesetih: Tulumi nisu bili prijavljeni; informacija o mjestu njihova odrzavanja daje se u posljednjem trenutku i to preko telefonskog broja koji cirkulira od ruke do ruke ili usmenom propagandom; sam tulum, bilo da se odrzava u nekom ispraznjenom magazinu u urbanoj pustopoljini engleskog sjevera [5] ili na pretrpanim ulicama londonskih cetvrti, mogao je zapoceti u trenu i na potpuno iznenadjenje eventualno prisutnih cuvara reda. Ono sto je u izvanrednom svesku "DiY-Culture" [6] receno o radikalnom ekoloskom pokretu *Earth First*!, vazi i za *Reclaim the Streets*: protivnici izgradnje cesta postaju borci za zastitu zivotinja, voze bicikle zajeno s *Critical Mass*, squotiraju prazne kuce, pretvaraju se u ravere " ad infinitum, jednostavno svojom prisutnoscu u toj posebnoj prilici. (...) Tako je na primjer nemoguce govoriti o *Earth First!* i protestnom pokretu protiv izgradnje cesta kao da je rijec o medjusobno odvojenim pojavama:

pojedinci se krecu zajedno s tim pokretima i u mnogim slucajevima ni sami sebe ne bi definirali kao clanove jedne od tih grupa"

Nekomercijalni raverski tulumi sa svojom hedonistickom ideologijom i svojom protivnoscu kapitalistickoj logici profita predstavljali su ocigledno masivnu prijetnju javnom poretku. Godine 1994. uveden je zakon poznat kao "Criminal Justice Act". Time je policija dobila dozvolu rastjerivanja raverskih tuluma. "Rave" je definiran kao "muzika koja je u potpunosti ili pretezno obiljezena nizom beatova koji se ponavljaju".

"Criminal Justice Act" primijenjen je pri rastjerivanju nebrojenih tuluma kao i ciscenju zaposjednute Claremont Road. Istodobno je taj zakon doveo do politizacije raverske zajednice i do solidariziranja izmedju razlicitih subkulturnih i politickih scena. Poruka jednog rave DJ-a vlastima: "Cheers, thanks a lot for bringing us all together. We're a lot more networked now than we ever were." [7]

"March for Social Justice" koji je 1997. organizirala *Reclaim the Streets*, proglasen je na rave sceni "najboljim ilegalnim raveom u povijesti" [8] i opcenito pozdravljen kao "jedan od najznacajnijih tuluma od Castlemortona 1992". [9] A 2. junija 2002. tocno na desetgodisnjicu tog fantasticnog tuluma u Castlemortonu se usprkos masivnoj prisutnosti policije ponovno ravelo.

Pored aktualnih politickih i kulturnih konotacija *Reclaim the Streets* je u vezi i s kolektivnim pamcenjem nacije, ne samo u smislu prisvajanja narodnih festa koje se priredjuju povodom kraljicinih jubileja.

Upotreba pojma "enclosures" [10] u jeziku RTS-a upucuje na jednu traumu koja je latentno prisutna u kolektivnoj podsvijesti Ujedinjenog kraljevstva, traumu prvobitne akumulacije: u sesnaestom stoljeca zapocelo je, u svrhu uzgoja ovaca, ogradjivanje

(enclosure) zemlje koja je do tada bila kao opce dobro (common good) svima pristupacna. S razvojem kapitalizma proizvodnja tekstila postala je naime unosnija od zemljoradnje. Zemlja je, da tako kazemo "ukljucena", ali su ljudi pritom "iskljuceni". Danas su prema logici *Reclaim the Streets* ulice "enclosed". Ono sto je u mitskoj proslosti bilo "the commons of the city", svima pristupacno, dakle zajednicki prostor rasprave i medjusobnog opcenja unutar drustvene zajednice, danas je zatvoreno za takvu vrst koristenja. Ako su nekada ovce bile povod privatizaciji zemlje, danas su to automobili koji stanovnistvu otimaju urbani javni prostor.

Tako za onoga tko je bio u stanju iscitati konotativni tekst letaka, protest protiv ekspanzije automobilskog prometa nije bio nikakva *single issue* kampanja, nego je ujedno predstavljao i implicitnu kritika kapitalizma, jos mnogo prije nego je *Reclaim the Streets* 18. juna 1999., u okviru globalne akcije u financijskim centrima svijeta izricito artikulirao svoj "antikapitalizam".

Svakidasnjica u kapitalistickoj metropoli.

Nije nikakav slucaj da je *Reclaim the Streets* otpocetka imao taj antikapitalisticki *touch* - nastao ne iz lektire Marxova Kapitala, nego iz svakodnevno dozivljavanih izazova zivota u jednoj naskroz kapitaliziranoj metropoli. Londonska je svakidasnjica vjerojatno vise no u bilo kojem drugom evropskom velegradu prozeta kapitalizmom: stambeni prostor je objekt spekulacije i to ne samo za investitore. Posjet kinu stoji najmanje dvije minimalne satnice, a s voznom kartom do gradskog centra, to su ukupno tri. Opcinski centri, u kojima su gradjani uz niski najam mogli jeftino sami organizirati javne priredbe, pod vlascu Margaret Thatcher gotovo su u potpunosti ukinuti. Za isplativo (aktivisticko) druzenje preostaje scena javnih squatova koja se stalno mijenja i rijetko egzistira duze

od nekoliko mjeseci. Nisu samo sastajalista podlozna stalnoj mijeni, nego se i akteri neprestano izmijenjuju - za mnoge od njih London je tek privremeno boraviste. Ta nestalnost londonske svakidasnjice ogleda se u privremenim, neprijavljenim zaposjedanjima javnih prostora posredstvom ljudske gomile, muzike, karnevala i plesa.

Akcionisticka forma *Reclaim the Streets* Party-ja primjenjivana je u mnogim gradovima sirom svijeta usput se mijenjajuci i prilagodjavajuci danim okolnostima. Mnoge konotacije koje su u Velikoj Britanije opce poznate gube se u tom procesu, ali zato stalno nastaju nove. Londonska se *Reclaim the Streets* scena uslijed vala represije nakon globlane akcije 18. junija 1999. unekoliko primirila. Umjesto da se zadovolje slavom proteklih intervencija odnosno da se izloze opasnostima kriminalizacije, aktivisti se koncentriraju na druga podrucja, pregrupiraju se na drugim mjestima i u drugim kontekstima i prilagodjuju oblike svoje akcije trenutnim politickim i drustvenim uvjetima. Lijep nusproizvod te prakse je cinjenica da je *Reclaim the Streets* ostala vjerna sebi: dezorganizacija koja nema potrebe za glasnogovornicima i herojima, ali zato moze reci: "We are Everywhere!"

[1] Usp. Going Underground. Some Thoughts on Tunneling as a Tactic. U: Do or Die 8 (1999), str. 60-61.

[2] John Jordan: The art of necessity: the subversive imagination of anti-road protest and Reclaim the Streets. U: George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, str. 129-151, ovdje str. 139.

[3] Usp. Patrick Field: The Anti-Roads Movement: the Struggle of Memory Against Forgetting. U: Tim Jordan/Adam Lent (Izd.): Stoming the Millenium. London 1999, str. 68-79.

[4] Usp. Rupa Huq: The Right to Rave: Opposition to the Criminal Justice and Public Order Act 1994. U: Tim Jordan/Adam Lent (Izd.): Stoming the Millenium. London 1999, str. 15-33.

[5] Drew Hemment: The Northern Warehouse Rave Parties. U: George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, str. 208-227.

[6] George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, ovdje Str. 159.

[7] Rupa Huq: The Right to Rave, 1999, str. 24.

[8] Mixmag 73, Juni 1997, str.101.

[9] Muzik 25, Juni 1997.

[10] U jednom ranijem letku pisalo je: "Radi se o tome da se ulice kao javni, inkluzivni prostor, preotmu i oslobode od privatne (enclosed) upotrebe."